

Ernstige overlast en verloedering in de eigen woonbuurt

Leanne Houben

In diverse onderzoeken is getracht de subjectieve sociale onveiligheid te verklaren, maar naar verklarende factoren voor overlast en verloedering is nog weinig onderzoek gedaan. Met behulp van multiple logistische regressie-analyse wordt in dit artikel beschreven met welke persoons- en buurtgerelateerde kenmerken de indicatoren 'ernstige overlast' en 'ernstige verloedering' samenhangen. In grote lijnen kan worden gesteld dat beide indicatoren de meeste samenhang vertonen met de mate van stedelijkheid van de woonbuurt, de leeftijd, het percentage niet-westerse allochtonen in de woonbuurt en kenmerken die te maken hebben met de financiële status van de woonbuurt en haar bewoners.

1. Inleiding

Vermindering van sociale overlast en verloedering staat al enige jaren hoog op de politieke en maatschappelijke agenda. Zo heeft het kabinet Balkenende IV in maart 2008 het 'Actieplan Overlast en Verloedering' aan de Tweede Kamer aangeboden (ministeries BZK en Justitie, 2008). Dit actieplan is onderdeel van het project 'Veiligheid begint bij voorkomen', dat moet leiden tot 25 procent minder criminaliteit en overlast in 2010 ten opzichte van 2002.

Overlast en verloedering zijn voor een groot deel wijkgebonden. In het actieplan is daarom zoveel mogelijk gekozen voor een aanpak op gemeente- en wijkniveau. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de volgende vormen van overlast en verloedering: overlast door jongeren, uitgaansoverlast (in relatie tot alcohol- en drugsgebruik), overlast in de woon- en leefomgeving en verloedering van de fysieke woon- en leefomgeving (ministeries BZK en Justitie, 2008).

Overlast en verloedering in de eigen woonbuurt is van 2005 tot en met 2008 gemeten met behulp van de Veiligheidsmonitor Rijk (VMR), een onderzoek van het CBS en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en Justitie (CBS, 2006, 2007, 2008). Bij de vragen naar overlast wordt onderscheid gemaakt tussen overlast door dronken mensen op straat, op straat lastig worden gevallen, drugsoverlast, overlast door omwonenden en overlast door groepen jongeren. De mate van verloedering in de woonbuurt wordt gemeten met behulp van vragen over het al dan niet vaak vóórkomen van bekladding van muren of gebouwen, rommel op straat, hondenpoep op straat en vernieling van het straatmeubilair, zoals bus- en tramhokjes. Ernstige overlast dan wel ernstige verloedering betekent dat de respondenten aangeven dat ten minste één van de overlast- of verloederingsitems vaak voorkomt in hun woonbuurt (zie kader *Terminologie*).

Naast criminaliteit leidt ernstige overlast en verloedering in de woonbuurt ertoe dat de bewoners zich onveilig voelen

(Van San, 2004). Onveiligheidsgevoelens hangen het meest samen met de leeftijd en het geslacht van een persoon en de stedelijkheid van zijn/haar woonbuurt. Jongeren – en dan vooral jonge vrouwen – voelen zich onveiliger dan ouderen. Bewoners van stadswijken voelen zich onveiliger dan bewoners van het platteland. Daarnaast voelen niet westerse allochtonen zich vaker vaak onveilig dan autochtonen. Ook is er een samenhang met burgerlijke staat en slachtofferschap. Gescheidenen en nooit gehuwden voelen zich vaker onveilig dan gehuwden of verweduwden. Mensen die in het voorgaande jaar slachtoffer zijn geweest van een delict voelen zich naar verhouding veel onveiliger dan mensen die geen slachtoffer zijn geweest. Dit laatste geldt het sterkst voor slachtoffers van een geweldsdelict (CBS, 2007).

Bruinsma en Bernasco (2004) hebben de onveiligheidsgevoelens van buurtbewoners uitvoerig beschreven. Allereerst maken ze onderscheid tussen sociale onveiligheid en onveiligheid die van buiten komt, dus vanuit andere landen, vanuit de natuur of vanuit de technologie. Sociale onveiligheid komt van binnen en bestaat uit misdrijven, overtredingen, ernstige overlast, hinder of gevoelens van onbehagen die tot conflicten leiden tussen (groepen) burgers onderling. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt tussen objectieve en subjectieve sociale onveiligheid.

Objectieve sociale onveiligheid is daadwerkelijk slachtofferschap als gevolg van handelingen van anderen. Subjectieve sociale onveiligheid bestaat uit zorgen over of angst voor slachtofferschap.

Elffers en De Jong (2004) geven aan dat subjectieve sociale veiligheid een veel diffuser begrip is dan objectieve sociale veiligheid. Vaak hangen beide begrippen maar ten dele samen. Een woonbuurt kan objectief sociaal veilig zijn, zonder dat haar bewoners zich subjectief veilig genoeg voelen om in de woonbuurt te gaan en staan waar ze willen. Vanderveen (2002) heeft op basis van literatuurstudies een overzicht gepubliceerd van factoren waarmee veiligheidsbeleving samenhangt. Deze factoren zijn op te splitsen in vier verschillende niveaus: (1) persoon, (2) persoon en buurt, (3) buurt en (4) samenleving.

Overlast en verloedering behoren tot het niveau van persoon en buurt. De aanwezigheid van bijvoorbeeld drugsverslaafden, groepen rondhangende jongeren en vernielde bus- en tramhokjes geven mensen het gevoel dat ze zelf geen controle meer hebben, de overheid er niets meer aan kan doen, of dat niemand geïnteresseerd is. Tekenen van verloedering, wanorde en achteruitgang en verval van de woonbuurt hangen samen met bezorgdheid, angst en een hogere risicoperceptie. Hierbij is duidelijk sprake van een samenhang op individueel niveau. Mensen die meer vormen van overlast en verloedering in hun woonbuurt noemen, voelen zich ook onveiliger. Dit zou enerzijds kunnen betekenen dat deze mensen alerter zijn dan de zich veiliger voelende bewoners, waardoor ze meer onvei-

lig ogende situaties waarnemen. Anderzijds zou dit kunnen betekenen dat er een direct oorzakelijk verband is. Hoe meer overlast en verloedering in de woonbuurt, hoe onveiliger men zich voelt (Vanderveen, 2002).

Er zijn diverse onderzoeken bekend waarin getracht wordt de subjectieve sociale onveiligheid te verklaren (Vanderveen, 2002; Elffers en De Jong, 2004; Van Craen en Ackaert, 2006; CBS, 2007; Marlet en Van Woerkens, 2008). Op dit terrein is echter nog vrij weinig onderzoek gedaan naar het verklaren van sec ernstige overlast en ernstige verloedering.

Dit artikel tracht hier een aanzet toe te geven. Door de gegevens van de VMR te verrijken met persoons- en buurtgegevens is extra informatie over de respondenten, hun huishouden en hun woonomgeving beschikbaar gekomen. Hierdoor is het mogelijk om de indicatoren van de VMR, waaronder ernstige overlast en verloedering, beter te verklaren.

De centrale vraagstelling van dit artikel is met welke persoons- en buurtgerelateerde kenmerken overlast en verloedering samenhangen. Voordat deze vraag wordt beantwoord, wordt eerst geschetst hoe overlast en verloedering in de woonbuurt zich hebben ontwikkeld sinds de start van de VMR in 2005.

Overigens is het bij de interpretatie van de gegevens van belang dat de geënquêteerde bewoners bij het beantwoorden van de vragen over hun woonbuurt naar alle waarschijnlijkheid een kleiner gebied in gedachten hebben dan de onderzoekers. Er is nader onderzoek nodig om vast te stellen of dit gevolgen heeft voor de interpretatie van de geaggregeerde gegevens (Kaal en Vanderveen, 2007).

Terminologie

De VMR is een enquête onder personen van 15 jaar en ouder over onveiligheidsgevoelens, overlast en verloedering, sociale cohesie, slachtofferschap, preventie-maatregelen, contact met politie en mening over het functioneren van de politie in de buurt. In 2005 hebben 5 duizend mensen de enquête beantwoord; in 2006, 2007 en 2008 waren dit per jaar ongeveer 20 duizend personen.

Om ernstige overlast respectievelijk verloedering te kunnen meten, is aan de geïnterviewden gevraagd: 'Ik noem u een aantal vervelende voorvallen en misdrijven die in uw buurt voor kunnen komen. Ik zou graag willen weten of deze voorvallen en misdrijven naar uw eigen idee vaak, soms of nooit of bijna nooit voorkomen'. Vervolgens is naar een aantal items gevraagd. De items die op overlast betrekking hebben, zijn als volgt geformuleerd: (1) dronken mensen op straat, (2) mensen die op straat lastig worden gevallen, (3) drugsoverlast, (4) overlast door omwonenden; en (5) overlast door groepen jongeren. Als volgens de respondenten ten minste één van deze zaken het afgelopen jaar vaak is voorgekomen in hun woonbuurt, is dit geïnterpreteerd als 'ernstige overlast hebben'.

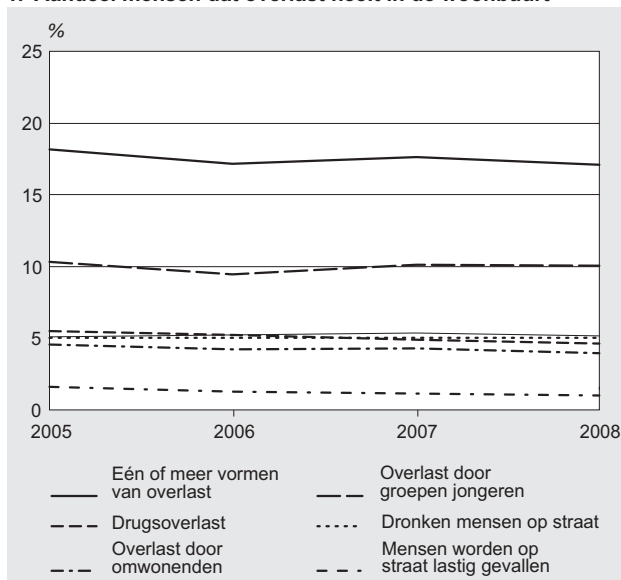
De mate van verloedering van de woonbuurt is gemeten door het volgens de respondenten al dan niet vaak voorkomen van (1) bekladding van muren of gebouwen, (2) rommel op straat, (3) hondenpoep op straat; en (4) vernieling van het straatmeubilair zoals bus- en tramhokjes. Analog aan het begrip 'ernstige overlast' wordt de term 'ernstige verloedering' gebruikt als de respondenten aangeven dat in hun woonbuurt ten minste één van bovenstaande items het afgelopen jaar vaak is voorgekomen.

2. Omvang, aard en ontwikkeling

Sinds de start van de VMR in 2005 is het aantal mensen dat vaak last heeft van ten minste één aspect van overlast of verloedering gelijk gebleven. Van alle buurtbewoners heeft 50 procent ernstig last van verloedering en circa 17 procent ervaart ernstige overlast.

Bij nadere beschouwing van de vijf overlast-indicatoren (*grafiek 1*) blijkt dat overlast door groepen jongeren naar verhouding het vaakst voorkomt. Hiervan ondervindt 10 procent van alle buurtbewoners vaak hinder. Van drugsoverlast en overlast door dronken mensen op straat heeft telkens 5 procent van de inwoners vaak last. Overlast door omwonenden wordt door ruim 4 procent van de bevolking genoemd. Overlast omdat mensen op straat worden lastiggevallen, komt het minst vaak voor. Van deze vorm van overlast ondervindt 1 tot 2 procent van de buurtbewoners vaak hinder. Sinds 2005 zijn alle vormen van overlast vrijwel gelijk gebleven.

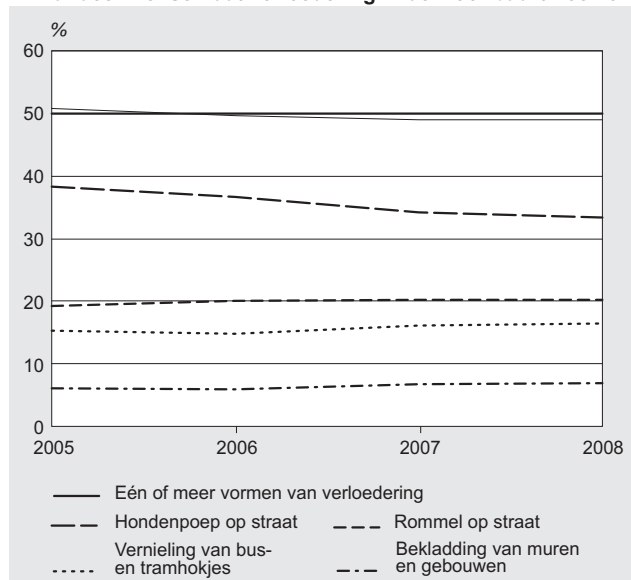
1. Aandeel mensen dat overlast heeft in de woonbuurt

Wat betreft verloedering wordt hondenpoep op straat het vaakst genoemd (*grafiek 2*). Ruim een derde van de Nederlandse bevolking geeft aan hier vaak last van te hebben. De tweede plaats wordt ingenomen door rommel op straat. Circa 20 procent van alle buurtbewoners geeft

aan dat dit vaak voorkomt in hun woonbuurt. Van vernieling van bus- en trambokjes ondervindt 15 procent van de inwoners vaak hinder, en 6 procent van de bewoners heeft vaak last van bekladding van muren en gebouwen. Sinds 2005 is het percentage mensen dat aangeeft dat hondenpoep vaak voorkomt in hun woonbuurt gedaald van 38 naar 33 procent. De andere vormen van verloedering zijn sinds 2005 ongeveer gelijk gebleven.

2. Aandeel mensen dat verloedering in de woonbuurt noemt

3. Samenhang met persoons- en buurtkenmerken

3.1 Analyseopzet

Doordat de percentages ernstige overlast en verloedering in de woonbuurt sinds 2005 vrijwel onveranderd zijn gebleven, kunnen de gegevens van een aantal enquêtejaren worden samengevoegd zonder dat grote fouten optreden. Hierdoor kunnen in vervolganalyses meer verbijzonde-

¹⁾ Het gemiddeld gestandaardiseerd inkomen per huishouden. Dat wil zeggen het besteedbaar huishoudensinkomen gecorrigeerd voor huishoudenssamenstelling en huishoudensgrootte met behulp van de equivalentiefactor.

²⁾ Het percentage inkomensontvangers van 15 tot en met 64 jaar met 52 weken inkomen dat in het voorgaande jaar een uitkering als voornaamste inkomensbron had. Personen met een werkloosheidsuitkering, arbeidsongeschikten, pensioenontvangers, bijstandsonvangers, en de groep 'overige inkomensontvangers' worden tot de niet-actieven gerekend.

³⁾ Het percentage uitkeringen krachtens de Algemene Bijstandswet (ABW) en de Wet Werk en Bijstand (WWB), die per 1 januari 2004 in de plaats is gekomen van de ABW. Het betreft uitkeringen aan thuiswonenden, dus niet uitkeringen die worden toegekend aan mensen die in instellingen of inrichtingen verblijven.

ringen worden aangebracht. Voor het hieronder beschreven onderzoek zijn de gegevens van de met buurt- en persoonskenmerken verrijkte VMR-bestanden uit 2005, 2006 en 2007 samengevoegd.

Op basis van verkennende analyses naar de samenhang met overlast, verloedering en onveiligheidsgevoelens zijn zes verschillende persoonskenmerken geselecteerd. Dit zijn geslacht, leeftijd, herkomst, burgerlijke staat, opleidingsniveau en inkomen¹⁾. Op dezelfde wijze zijn acht verschillende buurtkenmerken geselecteerd, te weten stedelijkheid op buurniveau, in een aandachtswijk wonen, percentage niet-westerse allochtonen in de woonbuurt, percentage eenpersoonshuishoudens, percentage huurwoningen, gemiddelde woningwaarde in de woonbuurt, percentage niet-actieven²⁾ en percentage ABW-/WWB-uitkeringen³⁾. De inkomensgegevens zijn voornamelijk afkomstig van de belastingdienst, de overige kenmerken zijn afkomstig uit het Gemeentelijke Basisadministratie (GBA)-steekproefregister en het Sociaal Statistisch Bestand (SSB).

Persoonskenmerken zijn op respondentniveau gekoppeld en buurtkenmerken op buurniveau. Dit laatste is uitgevoerd door in het enquêtebestand van de VMR 2005 tot en met 2007 aan iedere 6-posities postcode de in 2006 meest voorkomende CBS 8-posities buurtcode te koppelen. Deze buurtcode bestaat uit gemeentecode (4 cijfers) + wijkcode (2 cijfers) + buurtcode (2 cijfers). Vervolgens zijn aan het met buurtcodes verrijkte bestand buurtkenmerken gekoppeld. Er is zoveel mogelijk getracht om per VMR enquête-jaar buurt- en persoonskenmerken te koppelen die afkomstig waren uit datzelfde jaar. Indien deze nog niet beschikbaar bleken, zijn de meest recent beschikbare gegevens gebruikt.

De samenhang van de geselecteerde persoons- en buurtkenmerken met de VMR-indicatoren overlast en verloedering is met multiple logistische regressie geanalyseerd. De resultaten zijn weergegeven in de vorm van odds ratio's. De odds ratio (OR) geeft een verhouding van conditionele kansverhoudingen weer. Is de verdeling erg scheef (zoals bij het ondervinden van ernstige overlast), dan vertegenwoordigen de OR's bij benadering de relatieve kansverhouding in het ondervinden van ernstige overlast tussen een categorie (bijvoorbeeld jongeren van 15–24 jaar) ten opzichte van een referentiecategorie (bijvoorbeeld 65-plussers). Is de verdeling niet scheef (zoals bijvoorbeeld bij het vóórkomen van ernstige verloedering), dan geven de OR's geen relatieve naar conditionele kansverhoudingen weer. In dat geval duidt een OR hoger dan 1 op een positief verband, ofwel een grotere kans om vaak last te hebben van verloedering. Een OR tussen 0 en 1 duidt op een negatief verband.

3.2 Overlast

De resultaten van de analyse naar het verklaren van de afhankelijke indicator ernstige overlast door persoons- en buurtkenmerken zijn weergegeven in *staten 1–3*. Eerst is de samenhang met persoonskenmerken onderzocht. De resultaten hiervan zijn beschreven in

staat 1. Vervolgens is de samenhang berekend met buurtkenmerken (staat 2). Staat 3 geeft de samenhang weer tussen overlast en de vijf belangrijkste kenmerken.

Uit de analyse van de persoonskenmerken (staat 1) blijkt dat voor de wet gescheiden en nooit gehuwde personen, mensen met een laag inkomen, niet-westerse allochtonen en jongeren meer ernstige overlast ervaren dan anderen. Bovenstaande verbanden zwakken af na correctie voor de andere persoonskenmerken. Er is nauwelijks een verband met geslacht en opleidingsniveau. Persoonskenmerken blijken minder goede voorspellers voor ernstige overlast. De Nagelkerke R² (x 100) voor het model met alleen persoonskenmerken is 3,0.

Staat 1
Relatie tussen ernstige overlast en persoonskenmerken, logistische regressie

	%	Nagelkerke R ²	OR	
			niet gecorrigeerd	gecorrigeerd ¹⁾
			<i>x 100</i>	
Totaal	17,6			
Burgerlijke staat				
Gehuwd (ref.)	15,1	1,4	1,0	1,0
Gescheiden	22,5		1,7*	1,5*
Verweduwd	11,1		0,7*	0,6*
Ongehuwd	21,7		1,6*	1,3*
Inkomen in kwintielen				
1 (laagste kwintiel)	21,4	0,6	1,6*	1,5*
2	17,9		1,3*	1,3*
3	17,0		1,2*	1,2*
4	15,4		1,1*	1,0
5 (hoogste kwintiel) (ref.)	13,9		1,0	1,0
Herkomstgroep				
Autochtoon (ref.)	16,0	0,7	1,0	1,0
Westers allochtoon	19,6		1,3*	1,2*
Niet-westers allochtoon	27,6		1,9*	1,7*
Leeftijd				
15-24	22,7	1,1	2,2*	1,6*
25-44	19,3		1,7*	1,4*
45-64	16,5		1,5*	1,4*
65 jaar of ouder (ref.)	11,8		1,0	1,0
Geslacht				
Man (ref.)	16,8	0,1	1,0	1,0
Vrouw	18,5		1,1*	1,1*
Opleidingsniveau				
Lager onderwijs (ref.)	17,4	0,2	1,0	1,0
Mavo, vbo	19,9		1,1	1,0
Havo, vwo, mbo	18,2		1,1	1,0
Hbo	15,4		0,8*	0,9*
Universiteit	16,1		0,9	1,0

¹⁾ Gecorrigeerd voor de andere persoonskenmerken.

* p < 0.05

Het model met alleen buurtkenmerken (staat 2) blijkt ernstige overlast beter te voorspellen dan het voorgaande model. De Nagelkerke R² (x 100) voor het model met alleen buurtkenmerken is 6,3. Uit dit model blijkt dat meer mensen ernstige overlast ervaren in (sterk) stedelijke buurten, in buurten met veel niet-westerse allochtonen, veel eenpersoonshuishoudens, veel huurwoningen, een lage woningwaarde, en veel ABW-/WWB-uitkeringen. Als gecorrigeerd wordt voor de andere factoren zwakt het verband iets af, maar het blijft wel significant aanwezig. Dit in tegenstelling tot hetgeen het geval is bij mensen uit aan-

dachtswijken en mensen uit buurten met veel niet-actieven. Mensen uit deze buurten ervaren weliswaar vaker ernstige overlast, maar dat verschil is niet meer significant als gecorrigeerd wordt voor de andere buurtkenmerken, waaronder vooral stedelijkheid op buurtniveau.

Staat 2
Relatie tussen ernstige overlast en buurtkenmerken, logistische regressie

	%	Nagelkerke R ²	OR	
			niet gecorrigeerd	gecorrigeerd ¹⁾
			<i>x 100</i>	
Totaal	17,6			
Stedelijkheid op buurtniveau				
Zeer sterk	29,4	4,8	4,3*	2,2*
Sterk	21,0		2,7*	1,8*
Matig	16,0		2,0*	1,6*
Weinig	12,8		1,6*	1,4*
Niet (ref.)	8,3		1,0	1,0
Percentage niet-westerse allochtonen in de buurt				
Minder dan 5% (ref.)	12,1	4,0	1,0	1,0
5-10%	20,1		1,7*	1,1
10-25%	22,3		2,1*	1,0
25-50%	29,3		2,9*	1,2*
50% of meer	43,1		5,4*	1,8*
Percentage eenpersoonshuishoudens in kwintielen				
1 (weinig)	10,3	3,9	0,3*	0,8*
2	13,3		0,4*	0,9
3	14,6		0,5*	0,8*
4	18,9		0,6*	0,8*
5 (veel) (ref.)	27,8		1,0	1,0
Percentage huurwoningen in kwintielen				
1 (weinig)	10,4	4,3	0,3*	0,7*
2	11,8		0,4*	0,8*
3	15,1		0,5*	0,8*
4	19,5		0,6*	0,9*
5 (veel) (ref.)	29,0		1,0	1,0
Gemiddelde woningwaarde in de buurt in kwintielen				
1 (laag)	26,6	2,9	2,9*	1,3*
2	20,0		2,1*	1,2*
3	16,6		1,6*	1,2*
4	13,7		1,4*	1,2*
5 (hoog) (ref.)	11,0		1,0	1,0
Percentage ABW/WWB uitkeringen in kwintielen				
1 (weinig)	10,3	3,9	0,3*	0,8*
2	12,9		0,4*	0,9*
3	15,5		0,5*	0,9*
4	19,4		0,6*	1,0
5 (veel) (ref.)	28,0		1,0	1,0
Percentage niet actieven in kwintielen				
1 (weinig)	11,9	3,0	0,4*	
2	13,5		0,4*	
3	15,4		0,5*	
4	18,3		0,6*	
5 (veel) (ref.)	28,2		1,0	
Aandachtswijk				
Nee (ref.)	16,7	1,2	1,0	
Ja	36,4		3,1*	

¹⁾ Gecorrigeerd voor de andere buurtkenmerken.

* p < 0.05

Als alle zestien persoons- en buurtkenmerken samen in één model worden geanalyseerd, blijken tien kenmerken significant bij te dragen aan de verklaring van de ernstige overlast. In volgorde van belangrijkheid (bepaald met behulp van de Wald statistic) zijn dit: stedelijkheid van de buurt, leeftijd, burgerlijke staat, percentage huurwoningen in de buurt, percentage niet-westerse allochtonen in de buurt, percentage eenpersoonshuishouden, inkomen, gemiddelde woningwaarde, opleidingsniveau en geslacht.

Gezamenlijk hebben deze significante kenmerken een verklaringskracht van Nagelkerke R^2 (x 100) 8,2.

Een model met de vijf belangrijkste kenmerken, te weten leeftijd, stedelijkheid van de buurt, percentage huurwoningen, inkomen en percentage niet-westerse allochtonen in de buurt leidt tot een Nagelkerke R^2 (x 100) van 7,3 (staat 3). Mensen uit sterk stedelijke buurten ervaren meer dan twee keer zo vaak ernstige overlast als mensen op het platteland, en jongeren ondervinden meer dan twee keer zo vaak ernstige overlast als ouderen. In buurten met veel huurwoningen of buurten met meer dan de helft niet-westerse allochtonen is ernstige overlast twee keer zo groot als in buurten met weinig huurwoningen of weinig niet-westerse allochtonen. In vergelijking met mensen met een hoog inkomen ondervinden mensen met een laag inkomen bijna anderhalf keer zo vaak ernstige overlast.

Staat 3
Relatie tussen ernstige overlast en de belangrijkste persoons- en buurtkenmerken, logistische regressie

	%	Nagelkerke R^2	OR	
			niet gecorrigeerd	gecorrigeerd ¹⁾
	<i>x 100</i>			
Totaal	17,6			
Leeftijd				
15-24	22,7	1,1	2,2*	2,3*
25-44	19,3		1,7*	1,8*
45-64	16,5		1,5*	1,7*
65 jaar of ouder (ref.)	11,8		1,0	1,0
Stedelijkheid op buurtniveau				
Zeer sterk	29,4	4,8	4,3*	2,5*
Sterk	21,0		2,7*	2,0*
Matig	16,0		2,0*	1,7*
Weinig	12,8		1,6*	1,4*
Niet (ref.)	8,3		1,0	1,0
Percentage huurwoningen in kwintielen				
1 (weinig)	10,4		0,3*	0,5*
2	11,8		0,4*	0,6*
3	15,1		0,5*	0,7*
4	19,5		0,6*	0,8*
5 (veel) (ref.)	29,0	2,9	1,0	1,0
Inkomen in kwintielen				
1 (laagste kwintiel)	21,4	0,6	1,6*	1,4*
2	17,9		1,3*	1,2*
3	17,0		1,2*	1,2*
4	15,4		1,1*	1,1
5 (hoogste kwintiel) (ref.)	13,9		1,0	1,0
Percentage niet-westerse allochtonen in de buurt				
Minder dan 5% (ref.)	12,1	4,0	1,0	1,0
5-10%	20,1		1,7*	1,0
10-25%	22,3		2,1*	1,1
25-50%	29,3		2,9*	1,3*
50% of meer	43,1		5,4*	2,0*

¹⁾ Gecorrigeerd voor de andere buurtkenmerken.

* $p < 0.05$

3.3 Verloedering

Staat 4 geeft weer hoe persoonskenmerken bijdragen aan de verklaring van ernstige verloedering. Uit deze staat blijkt dat vrouwen, mensen met een laag inkomen en niet-westerse allochtonen vaker last hebben van ernstige verloedering. Weduwen, weduwnaars en 65-plussers ondervinden minder vaak hinder van ernstige verloedering. Er is geen

relatie tussen het opleidingsniveau van de buurtbewoners en verloedering van de woonbuurt.

Staat 4
Relatie tussen ernstige verloedering en persoonskenmerken, logistische regressie

	%	Nagelkerke R^2	OR	
			niet gecorrigeerd	gecorrigeerd ¹⁾
	<i>x 100</i>			
Totaal	49,8			
Geslacht				
Man (ref.)	47,1	0,6	1,0	1,0
Vrouw	52,5		1,3*	1,3*
Inkomen in kwintielen				
1 (laagste kwintiel)	51,2	0,3	1,3*	1,3*
2	51,6		1,3*	1,3*
3	50,6		1,3*	1,3*
4	48,4		1,2*	1,2*
5 (hoogste kwintiel) (ref.)	44,2		1,0	1,0
Burgerlijke staat				
Gehuwd (ref.)	50,5	0,3	1,0	1,0
Gescheiden	54,7		1,1*	1,0
Verweduwd	41,5		0,7*	0,7*
Ongehuwd	49,3		0,9*	0,9*
Herkomstgroep				
Autochtoon (ref.)	48,2	0,2	1,0	1,0
Westers allochtoon	52,7		1,1*	1,1*
Niet-westers allochtoon	55,9		1,4*	1,3*
Leeftijd				
15-24	49,0	0,2	1,1*	1,2*
25-44	51,7		1,2*	1,2*
45-64	51,3		1,3*	1,2*
65 jaar of ouder (ref.)	43,8		1,0	1,0
Opleidingsniveau				
Lager onderwijs (ref.)	49,6	0,0	1,0	1,0
Mavo, vbo	49,3		1,0	1,0
Havo, vwo, mbo	49,7		1,0	1,0
Hbo	48,7		1,0	1,0
Universiteit	47,2		0,9	0,9

¹⁾ Gecorrigeerd voor de andere persoonskenmerken.

* $p < 0.05$

Staat 5 gaat in op de samenhang tussen buurtkenmerken en ernstige verloedering. Uit deze staat blijkt dat buurtbewoners vooral hinder hebben van ernstige verloedering als ze in sterk stedelijke buurten wonen en in buurten met veel niet-westerse allochtonen. Andere factoren die van invloed zijn, zijn een gemiddeld lage woningwaarde in de buurt, veel huurwoningen en veel ABW-/WWB-uitkeringen. Het percentage eenpersoonshuishoudens en het percentage niet-actieven in de buurt is nauwelijks van invloed. Het al dan niet in een aandachtswijk wonen heeft geen invloed.

Buurtkenmerken blijken ernstige verloedering veel beter te verklaren dan persoonskenmerken. Het model met alleen persoonskenmerken heeft een Nagelkerke R^2 (x 100) van 1,6 en het model met alleen buurtkenmerken een Nagelkerke R^2 (x 100) van 6,0. Als alle significante buurt- en persoonskenmerken in één model worden gestopt, heeft dit model een verklaringskracht van 7,4 Nagelkerke R^2 (x 100). Dit model bestaat, in volgorde van belangrijkheid, uit de variabelen stedelijkheid van de buurt, geslacht, burgerlijke staat, percentage niet-westerse allochtonen in de buurt, leeftijd, gemiddelde woningwaarde, inkomen,

Staat 5
Relatie tussen ernstige verloedering en buurtkenmerken, logistische regressie

	%	Nagelkerke R ²	OR	
			niet gecorrigeerd	gecorrigeerd ¹⁾
	x 100			
Totaal	49,8			
Stedelijkheid op buurtniveau				
Zeer sterk	63,0	4,5	3,1*	2,0*
Sterk	55,3		2,4*	1,7*
Matig	50,4		1,9*	1,5*
Weinig	44,9		1,6*	1,4*
Niet (ref.)	34,1		1,0	1,0
Percentage niet-westerse allochtonen in de buurt				
Minder dan 5% (ref.)	41,6	4,2	1,0	1,0
5–10%	54,1		1,7*	1,2*
10–25%	58,5		2,0*	1,3*
25–50%	66,1		2,8*	1,6*
50% of meer	72,5		3,9*	2,0*
Gemiddelde woningwaarde in de buurt in kwintielen				
1 (laag)	61,4	2,9	2,4*	1,4*
2	53,7		1,9*	1,3*
3	51,0		1,7*	1,3*
4	45,8		1,3*	1,1*
5 (hoog) (ref.)	37,1		1,0	1,0
Percentage huurwoningen in kwintielen				
1 (weinig)	37,4	3,6	0,4*	0,8*
2	44,0		0,5*	0,9*
3	49,6		0,6*	1,0
4	53,4		0,7*	1,0
5 (veel) (ref.)	62,6		1,0	1,0
Percentage ABW/WWB uitkeringen in kwintielen				
1 (weinig)	37,5	3,9	0,4*	0,8*
2	44,3		0,5*	0,8*
3	48,5		0,5*	0,8*
4	51,7		0,7*	0,8*
5 (veel) (ref.)	64,2		1,0	1,0
Percentage éénpersoons-huishoudens in kwintielen				
1 (weinig)	39,8	2,3	0,5*	1,1*
2	45,7		0,6*	1,2*
3	47,7		0,6*	1,1*
4	52,9		0,8*	1,0
5 (veel) (ref.)	59,8		1,0	1,0
Percentage niet actieven in kwintielen				
1 (weinig)	41,1	2,0	0,5*	1,1
2	46,6		0,6*	1,1*
3	48,8		0,6*	1,1
4	51,4		0,7*	1,0
5 (veel) (ref.)	61,5		1,0	1,0
Aandachtswijk				
Nee (ref.)	48,8	0,8	1,0	
Ja	70,5		2,6*	

¹⁾ Gecorrigeerd voor de andere buurtkenmerken.

* p < 0.05

percentage huurwoningen, percentage ABW-/WWB-uitkeringen, herkomst, percentage niet-actieven en percentage eenpersoonshuishoudens. Een model met de vijf belangrijkste kenmerken, te weten stedelijkheid van de buurt, gemiddelde woningwaarde, geslacht, percentage niet-westerse allochtonen en burgerlijke staat leidt tot een Nagelkerke R² (x 100) van 6.9 (*staat 6*). Bewoners van sterk stedelijke buurten vinden hun buurt vaker ernstig verloederd dan bewoners van plattelandsbuurten. Mensen uit buurten met een lage woningwaarde ondervinden vaker ernstige hinder van verloedering; vrouwen hebben vaker last van ernstige verloedering in hun woonbuurt dan mannen. Buurtbewoners uit buurten met meer dan 50 procent niet-westerse allochtonen vinden dat hun woonbuurt vaker

ernstig verloederd is dan buurtbewoners uit buurten met relatief weinig niet-westerse allochtonen. Weduwen en weduwnaars rapporteren beduidend minder vaak ernstige verloedering in hun woonbuurt dan gehuwden.

Staat 6
Relatie tussen ernstige verloedering en de belangrijkste persoons- en buurtkenmerken, logistische regressie

	%	Nagelkerke R ²	OR	
			niet gecorrigeerd	gecorrigeerd ¹⁾
	x 100			
Totaal	49,8			
Stedelijkheid op buurtniveau				
Zeer sterk	63,0	4,5	3,1*	2,0*
Sterk	55,3		2,4*	1,7*
Matig	50,4		1,9*	1,6*
Weinig	44,9		1,6*	1,4*
Niet (ref.)	34,1		1,0	1,3*
Gemiddelde woningwaarde in de buurt in kwintielen				
1 (laag) (ref.)	61,4	2,9	1,0	1,0
2	53,7		2,4*	1,6*
3	51,0		1,9*	1,5*
4	45,8		1,7*	1,4*
5 (hoog)	37,1		1,3*	1,2*
Geslacht				
Man (ref.)	47,1	0,6	1,0	1,0
Vrouw	52,5		1,3*	1,3*
Percentage niet-westerse allochtonen in de buurt				
Minder dan 5% (ref.)	41,6	4,2	1,0	1,0
5–10%	54,1		1,7*	1,2*
10–25%	58,5		2,0*	1,3*
25–50%	66,1		2,8*	1,7*
50% of meer	72,5		3,9*	2,2*
Burgerlijke staat				
Gehuwd (ref.)	50,5	0,3	1,0	1,0
Gescheiden	54,7		1,1*	0,9*
Verweduwd	41,5		0,7*	0,6*
Ongehuwd	49,3		0,9*	0,8*

¹⁾ Gecorrigeerd voor de andere buurtkenmerken.

* p < 0.05

4. Conclusie

Het aantal mensen dat vaak last heeft van ten minste één aspect van overlast of verloedering in hun woonbuurt is sinds de start van de VMR in 2005 nagenoeg gelijk gebleven. De helft van alle Nederlanders heeft last van ernstige verloedering en één op de zes inwoners ondervindt ernstige overlast. Van alle onderzochte vormen van overlast wordt overlast door groepen jongeren het frequentst genoemd. Eén op de tien buurtbewoners geeft aan hier vaak last van te hebben. Ook dit percentage is niet gewijzigd sinds 2005. Als wordt gevraagd naar ernstige verloedering, wordt hinder van hondenpoep het meest genoemd. Wat betreft de overlast van hondenpoep is wel een dalende trend zichtbaar. Sinds 2005 is er een significante daling zichtbaar van 38 naar 34 procent.

Net als bij onveiligheidsgevoelens blijken zowel persoons- als buurtkenmerken een rol te spelen bij de verklaring van ernstige overlast en verloedering (*staat 7*). De indicatoren overlast en verloedering worden beter verklaard door buurt- dan door persoonskenmerken. Dit in tegenstelling tot onveiligheidsgevoelens die voor een groter deel door

Staat 7**Verklaringskracht van de verschillende modellen voor ernstige overlast en verloedering**

Model met alle significante	Overlast		Verloedering	
	aantal kenmerken	Nagelkerke R ²	aantal kenmerken	Nagelkerke R ²
		<i>x 100</i>		<i>x 100</i>
Persoonskenmerken	6	3,0	5	1,6
Buurtkenmerken	6	6,3	7	6,0
Persoons- en buurtkenmerken	10	8,2	12	7,4
Belangrijkste persoons- en buurtkenmerken	5	7,3	5	6,9

persoonskenmerken worden verklaard. Voor ernstige overlast is de verklaringskracht van alle significante buurtkenmerken twee keer zo groot als die van alle significante persoonskenmerken. Ernstige verloedering wordt bijna vier keer sterker verklaard door buurtkenmerken.

Gevoelens van ernstige overlast blijken, in volgorde van belangrijkheid, het meest samen te hangen met leeftijd, mate van stedelijkheid van de woonbuurt, percentage huurwoningen, inkomen en percentage niet-westerse allochtonen in de buurt. Ernstige verloedering hangt het meest samen met de stedelijkheid van de woonbuurt, gemiddelde woningwaarde, geslacht, percentage niet-westerse allochtonen in de buurt en burgerlijke staat.

In grote lijnen kan worden gesteld dat beide indicatoren de meeste samenhang vertonen met de mate van stedelijkheid van de woonbuurt, de leeftijd, het percentage niet-westerse allochtonen in de woonbuurt en kenmerken die te maken hebben met de financiële status van de woonbuurt en haar bewoners. Op de financiële status van de woonbuurt en haar bewoners na, is hier een overlap met onveiligheidsgevoelens. Mensen in stadswijken en mensen die wonen in buurten met veel niet-westerse allochtonen ondervinden meer ernstige overlast en verloedering. Eenzelfde verband kan worden gevonden voor aspecten die in verband staan met een minder gunstige financiële situatie, zoals een laag inkomen, veel huurwoningen en een gemiddeld lage woningwaarde van de woningen in de buurt.

Literatuur

Bruinsma, G.J.N en W. Bernasco, 2004, De stad en sociale onveiligheid. Een state-of-the-art van wetenschappelijke kennis in Nederland. In: Muller, E.R. (red.), Veiligheid. Studies over inhoud, organisatie en maatregelen. Kluwer, Alphen aan den Rijn.

CBS, 2006, Veiligheidsmonitor Rijk 2006. Landelijke rapportage. CBS, Voorburg.

CBS, 2007, Veiligheidsmonitor Rijk 2007. Landelijke rapportage. CBS, Voorburg.

CBS, 2008, Veiligheidsmonitor Rijk 2008. Landelijke rapportage. CBS, Voorburg.

Craen, M. van, en J. Ackaert, 2006, De Veiligheidsscan. Instrument voor een lokaal veiligheids- en leefbaarheidsbeleid. Maklu, Antwerpen.

Elffers, H. en W. de Jong, 2004, 'Nee, ik voel me nooit onveilig'. Determinanten van veiligheidsgevoelens. Werkdocument nr. 5 van de Raad voor de Maatschappelijke Ontwikkeling. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling/Nederlands Centrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Den Haag/Leiden.

Elffers, H. en M. Averdijk, 2007, Aangeven aan te geven? Rapport NSCR 2007/5. Nederlands Studiecentrum Criminaliteit en Rechtshandhaving, Leiden.

Kaal, H.L. en G. Vanderveen, 2007, Hoe groot is uw buurt? Rooilijn 40(2), blz. 90–97.

Marlet, G. en C. van Woerkens, 2008, Atlas voor gemeenten 2008. Stichting Atlas voor gemeenten, Utrecht.

Ministeries BZK en Justitie, 2008, Actieplan Overlast en Verloedering. Project Veiligheid Begint bij Voorkomen, Den Haag.

Noije, L. van, en K. Wittebrood, 2008, Sociale veiligheid ontsleuteld. Veronderstelde en werkelijke effecten van veiligheidsbeleid. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag.

San, M. van, 2004, Sociale (on)veiligheid in Nederland. In: Sociale veiligheid organiseren. Advies 31, blz 95–97. Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, Den Haag.

Vanderveen, G., 2002, Beleving van veiligheid in de buurt. Tijdschrift voor Veiligheid en Veiligheidszorg 1(1), blz. 32–46.